

**HIER KOMT
ALLES SAMEN**

**LECTORAAT PARTICIPATIE EN STEDELIJKE
ONTWIKKELING**

■ Scoren met routines van COA-professionals voor (action)sportparticipatie van vluchtelingen om welzijn te verbeteren

Auteurs

Palau Holst
Froukje Smits

Datum

30-08-2021

© Hogeschool Utrecht, 2021

Bronvermelding is verplicht. Verveelvoudigen voor eigen gebruik of intern gebruik is toegestaan.

COLOFON

Het Kenniscentrum Sociale Innovatie van de Hogeschool Utrecht is een bundeling van een aantal lectoraten op gebied van zorg en welzijn, sociaal beleid, jeugd, opvoeding en onderwijs, sport en cultuur, maatschappelijke participatie, ondersteuning en dienstverlening, arbeid, recht en veiligheid.

Het KSI heeft zich als doel gesteld een bijdrage te leveren aan een inclusieve, rechtvaardige en veilige samenleving waarbij de waarden van de democratische rechtsstaat centraal staan. Dit doen wij door praktijkgericht onderzoek, ontwikkeling en agendering van actuele maatschappelijke en sociale vraagstukken, vanuit verschillende perspectieven en disciplines. We werken hierbij samen met onderwijs, werkveld en kennisinstituten.

Auteur(s)

Palau Holst

Froukje Smits

Lectoraat & onderzoekslijn

Participatie en Stedelijk Omgeving (PSO)

Maatschappelijke Impact van Sport en Bewegen (MISB)

Jaar van uitgave

2021

Contact en adres

[Kenniscentrum Sociale Innovatie, Hogeschool Utrecht](#)

[Lectoraat: Participatie en Stedelijk Ontwikkeling](#)

[Postbus 85397, 3508 AJ Utrecht](#)

[Padualaan 101 – 3584 CS Utrecht](#)

[Telefoon secretariaat: 088 4819222](#)

[Email: socialeinnovatie@hu.nl](mailto:socialeinnovatie@hu.nl)

www.socialeinnovatie.hu.nl/www.hu.nl

Inhoudsopgave

1. ACHTERGROND EN AANLEIDING.....	3
1.1. SPORT EN BEWEGEN VOOR BEWONERS IN DE OPVANGMODALITEITEN VAN HET COA	3
1.2. DOEL EN ONDERZOEKSVRAGEN	4
1.3. AANPAK VAN VERKENNENDE STUDIE	5
2. THEORETISCH KADER.....	6
2.1. OSTENSIEVE ROUTINE DIMENSIE: HET IDEE	6
2.2. PERFORMATIEVE ROUTINE DIMENSIE: DE UITVOERING	6
2.3. ROUTINES IN DEZE RAPPORTAGE	7
3. RESULTATEN	7
3.1. COA-PROFESSIONALS OVER BEWONERS EN HUN SPORTIEVE MOGELIJKHEDEN	7
3.1.1. <i>De leefwereld van de bewoners</i>	7
3.1.2. <i>Drempels voor deelname aan sport buiten de opvang</i>	9
3.1.3. <i>Sport- en beweegaanbod op de opvanglocatie</i>	9
3.1.4. <i>Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen</i>	10
3.2. PERSOONLIJKE DRIJFVEREN EN AFFINITEIT EN DE OSTENSIEVE DIMENSIE VAN SPORT EN BEWEGEN ALS MIDDEL.....	11
3.3. OSTENSIEVE DIMENSIE VEILIGHEID EN LEEFBAARHEID.....	11
3.4. OSTENSIEVE DIMENSIE WELZIJN	13
3.5. OSTENSIEVE DIMENSIE INTEGRATIE	15
3.6. OSTENSIEVE DIMENSIE BEGELEIDEN	16
3.7. COA-PROFESSIONALS OVER EEN ACTION-SPORT VANUIT DE OSTENSIEVE DIMENSIE.....	17
3.8. PERFORMATIEVE DIMENSIES.....	19
3.8.1. <i>Faciliteren</i>	19
3.8.2. <i>Verwijzen</i>	20
3.8.3. <i>Organiseren</i>	21
3.8.4. <i>Bewegen naar de Toekomst</i>	22
4. CONCLUSIE	23
4.1. AANBEVELINGEN.....	24
5. LITERATUUR.....	26

1. Achtergrond en aanleiding

1.1. Sport en bewegen voor bewoners in de opvangmodaliteiten van het COA

Sport en bewegen kan (onder de juiste voorwaarden) bijdragen aan het bevorderen van gezondheid en welzijn. Dit geldt ook voor de doelgroep vluchtelingen, waar sport een positieve invloed kan hebben op verschillende terreinen, zoals welzijn en integratie (Campbell et al., 2016; Jeanes et al., 2015; Spaaij, 2012, 2015). Desondanks nemen bewoners binnen de opvangmodaliteiten van het COA (Centraal Orgaan opvang Asielzoekers) in Nederland relatief weinig deel aan sport- en beweegactiviteiten. Volgens Waardenburg e.a. (2019), die op twee COA-locaties in Midden-Nederland onderzoek uitvoerde, ontmoedigt de context van asielzoekerscentra (AZC) initiatief tot het zelf organiseren van sport- en beweegactiviteiten. Waardenburg e.a. (2019) concludeerden dat deze situatie onwenselijk is, omdat de tijdelijke aard van het verblijf en factoren als een taalbarrière drempels opwerpen voor deelname aan georganiseerde sport. Sportparticipatie blijft daardoor achter bij deze doelgroep. Ervaringen van bewoners van asielzoekerscentra wijzen dan ook op een tekort aan sport- en beweegmogelijkheden op het AZC (Waardenburg e.a., 2019). Professionals die werkzaam zijn bij het COA kunnen op dit terrein mogelijk een cruciale rol vervullen omdat zij bewoners begeleiden gedurende hun verblijf binnen de opvangmodaliteiten. COA-professionals die werkzaam zijn als bijvoorbeeld woonbegeleider of programmabegeleider hebben vaak een Social Work achtergrond. Vanuit de opleiding Social Work en het Kenniscentrum Sociale Innovatie van de Hogeschool Utrecht wordt er sinds drie jaar gewerkt vanuit een living lab 'U on Board', waar studenten en onderzoekers samenwerken om sport- en beweegactiviteiten aan te bieden aan vluchtelingenkinderen en jongeren die op het AZC in Utrecht wonen. Een van de kenmerken van U on Board is de inzet van action sporten, dat zijn type sporten die informeel worden georganiseerd zoals skateboarden en longboarden. De ervaringen en uitkomsten zijn positief en wierpen de vraag op of dit uitgebreid kan worden naar andere COA-opvangmodaliteiten en voor de inzet van georganiseerde sport voor volwassenen. Om een beter beeld te krijgen van de sport en beweegmogelijkheden voor bewoners in de verschillende COA-opvangmodaliteiten, focust de voorliggende verkennende studie daarom op de (mogelijke) rol van COA-professionals om deze opties (beter) te faciliteren. Hierbij wordt specifiek gekeken naar de routines van professionals, waardoor deze studie aansluit bij het project CISE. CISE is een onderzoek waarbij het organiseren van inclusieve sportieve ontmoetingen centraal staan. In deze rapportage komen we uitgebreider terug op de (onderzoeks)projecten U on Board en CISE en de meerwaarde van het leggen van de verbinding met voorliggende verkennende studie. Dit onderzoek is tot stand gekomen met de toestemming van verschillende locatie managers van diverse COA-opvangmodaliteiten en medewerking van diverse medewerkers.

1.2. Doel en onderzoeksvragen

Deze verkennende studie is geïnitieerd door het Lectoraat Participatie en Stedelijke Ontwikkeling van de Hogeschool Utrecht, vanuit de onderzoekslijn 'Maatschappelijke Impact van Sport en Bewegen' (MISB). De studie sluit aan bij de twee reeds genoemde MISB onderzoeken, te weten het (promotie)project 'U on Board' en de vier jaar durende studie CISE (Calibrating Inclusive Sporting Encounters, 2019) die uitgevoerd wordt met een groot onderzoeksconsortium in de steden Eindhoven en Utrecht.

CISE

In het CISE-onderzoek wordt met sportorganisaties en organisaties uit het sociale domein zoals welzijn- en jongerenwerk samengewerkt. Centraal staat de vraag hoe er met professionals zoals buurtsportcoaches en sociaal werkers meer inclusieve sportieve ontmoetingen georganiseerd kunnen worden voor mensen in kwetsbare posities. Onderzoekers bekijken met de beroepspraktijk naar hun routines in het maken van contact en de omgang met bewoners die niet of nauwelijks sporten en bewegen: wat zijn succesfactoren? En wat zijn verbeterpunten? In voorliggende studie is het theoretisch kader toegepast dat in het CISE-onderzoek wordt gebruikt om te kijken naar routines in de werkzaamheden van professionals. In hoofdstuk 2 wordt dit theoretisch kader verder uitgewerkt. Door hetzelfde theoretisch kader te gebruiken, wordt het mogelijk om in het vervolg de uitkomsten van het CISE-onderzoek ook toepasbaar en bruikbaar te maken voor COA-professionals.

U on Board

Bij U on Board wordt onderzocht hoe action sporten (zoals skateboarden, longboarden en klimmen) kunnen bijdragen aan participatie en welzijn van jeugdigen die wonen op het AZC (Smits, 2017). Er is gekozen voor deze urban action sport omdat het informeel georganiseerd kan worden, dus onafhankelijk van een sportclub of locatie. Daarnaast sluiten deze sporten aan bij de jeugdige cultuur en dagen de sportmaterialen uit om deel te nemen. Deze type sporten staan bekend om de ideologie van het hebben van vrijheid en plezier/lol (geen competitie) en het samen buiten actief zijn. Skate- en longboarden zijn dus ideaal voor de context van het asielzoekerscentrum om de kinderen en jongeren die er wonen uit te nodigen (gratis) mee te doen.

Twee keer per week worden er skate- en longboard workshops aangeboden onder leiding van een projectleider die ondersteunt wordt door 15 studenten Social Work, waarmee per sessie c.a. 25 vluchtelingenkinderen en jongeren worden bereikt. Deze constructie is in vele opzichten een win-win. Social Work studenten leren deze doelgroep en hun leefomgeving kennen; de situatie waarin deze jeugdigen zich bevinden maakt vaak indruk op de studenten. Tussentijdse onderzoeksresultaten laten zien dat het gelukt is om zowel voor vluchtelingenkinderen en -jongeren, als voor studenten Social Work een leuk en leerzaam project neer te zetten. Het project toont dat het kan lonen om op creatieve en innovatieve wijze action sporten in te zetten, ondersteund door studenten. Er is een impactvolle en veilige leeromgeving gecreëerd, wat ten goede komt aan de integratie en participatie van jeugdigen die op een AZC wonen en leven

(Holst, Salentijn & Smits, 2021; Smits, 2020; Smits & Knoppers, 2021). U on Board was eind 2020 finalist van de Europese sport award vanwege de succesvolle inclusieve opzet en de bijdrage aan het welzijn van jonge vluchtelingen (Smits & Holst, 2020).

Door de kennis en ervaring van zowel CISE als U on Board mee te nemen in deze verkennende studie, kon gewerkt worden aan het onderzoeksdoel om te inventariseren a) de huidige (algemene) werkzaamheden van COA-professionals, b) de plek die sport en bewegen hierin zou kunnen krijgen, c) de ideeën, meningen en wensen van COA-professionals ten aanzien van sport en bewegen en d) hoe deze ideeën, wensen en meningen aansluiten bij de werkzaamheden. De onderzoeksvraag luidt: Wat zijn de ideeën, meningen en wensen van COA-professionals over sport en bewegen en hoe sluiten deze aan bij de mogelijkheden om (action)sport als middel in te zetten in de werkzaamheden van COA-professionals?

1.3. Aanpak van verkennende studie

Voor het onderzoek zijn in het najaar van 2020 semigestructureerd diepte-interviews afgenomen met 10 professionals van het COA op vijf COA-locaties door het land. Er zijn verschillende typen locaties meegenomen, waaronder reguliere AZC's, een Proces Opvang Locatie (POL) en opvanglocaties voor Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen (AMV). Kortom een kleine selectie professionals, werkzaam binnen de diverse COA-opvangmodaliteiten. De interviews duurden ongeveer 90 minuten. De respondenten hadden verschillende functies, zoals woonbegeleider, programmabegeleider en AMV-medewerker. Sommige respondenten hadden binnen hun functie het aandachtsgebied Sport & Bewegen. Daarbij richtten ze zich op de participatie van bewoners door middel van vrijwilligerswerk, vrijetijdsbesteding, of het faciliteren van (sportieve)activiteiten en het maken van verbindingen met partijen die (sport)activiteiten aanbieden. Daarnaast hebben we gesproken met de COA-projectleider van 'Bewegen naar de Toekomst' (BnT), een project dat wordt mogelijk gemaakt door een Europees Asiel, Migratie en Integratiefonds (AMIF). BnT (oktober 2019 - december 2021) wil middels sport- en bewegingsactiviteiten de gezondheid van bewoners te verhogen. In paragraaf 3.8.4. wordt dit project nader toegelicht. Bij aanvang van deze verkennende studie, wisten we nog niet van het bestaan van BnT. Als vrij snel na de start van deze studie (oktober 2020) kwamen we met elkaar in contact en hebben we bekeken waar afstemming mogelijk was. Aangezien het project BnT op dat tijdstip net zou starten met de uitvoering maar corona ook op dat moment nog de uitvoering beperkte, hebben we afgesproken elkaar in een later stadium weer te spreken. Op deze manier hopen we een bijdrage te kunnen leveren aan de COA-praktijkvraag wat betreft het inzetten van sport en bewegen voor bewoners in de opvangmodaliteiten.

In de interviews is ingegaan op de werkpraktijk van de COA-professionals en op de inzet van sport en bewegen hierbinnen. Er werden vragen gesteld over de werkzaamheden, de huidige situatie betreffende het sport- en beweegaanbod, de ideeën, meningen en wensen van professionals over sport en bewegen op de COA-locaties en hun gedachten over een action sport interventie.

De interviews zijn volledig getranscribeerd. De codering in de analysefase is gebaseerd op ideeën over sport en bewegen en hoe die aansluiten bij, dan wel verhinderd worden door de manier waarop sport en bewegen is ingevuld op de onderzochte opvanglocaties.

2. Theoretisch kader

Dit rapport zoomt in op de plek van sport en bewegen op de bezochte COA-locaties en de begeleiding aldaar aan bewoners door professionals. Hierbij is gekeken naar de huidige situatie en de ervaringen, meningen en wensen van deze tien COA-professionals ten aanzien van sport en bewegen. De analyse is gebaseerd op de 'professional routines theory'.

Routines zijn herkenbare, repeterende patronen van onderling afhankelijke acties, waarbij meerdere actoren betrokken zijn (Feldman & Pentland, 2003; Kuiper, 2018). Ze dragen bij aan noodzakelijke structuur van complex werk in organisaties. Routines bieden niet alleen stabiliteit, maar dragen juist ook bij aan flexibiliteit en het omgaan met complexiteit en verandering. Zij zijn niet statisch en onveranderlijk.

De conceptualisatie van routines bestaat twee dimensies: de ostensieve en de performatieve dimensie.

2.1. Ostensieve routine dimensie: het idee

De ostensieve dimensie van routines is de structuur: het abstracte/gegeneraliseerde idee van de routine. Deze dimensie biedt de ideale of schematische vorm van een routine, ofwel 'weten dat...'. Het ostensieve aspect van een routine heeft een gidsende functie, een verantwoordende functie (het legitimeert bepaald gedrag dat past binnen de routine) en een verwijzende functie (in complexe processen verwijzen naar de herkenbare patronen) (Feldman & Pentland, 2003).

De ostensieve dimensie biedt een structuur, maar in de uitvoering is binnen deze structuur ruimte voor interpretatie.

2.2. Performatieve routine dimensie: de uitvoering

De performatieve dimensie betreft de daadwerkelijke uitvoering van routines door specifieke personen, op specifieke tijden en plaatsen, ofwel 'weten hoe...'.

Het performatieve aspect heeft een creërende functie (door herhaling en herkenning ontstaat een routine), een onderhoudende functie (de benodigde vaardigheden en kennis moeten onderhouden worden) en een aanpassende functie (door af te wijken van de routine, wordt deze aangepast) (Feldman & Pentland, 2003). Individuen hebben verschillende perspectieven en ideeën die zij meebrengen bij de interpretatie van de routine. Doordat verschillende individuen over uiteenlopende informatie beschikken en de beschikbare informatie verschillend interpreteren, is het onwaarschijnlijk dat een routine op eenduidige wijze wordt begrepen.

2.3. Routines in deze rapportage

Het begrijpen van de wisselwerking tussen ostensieve ideeën en performatieve acties kan bijdragen aan het beter zicht hebben op organisatorische routines, om uiteindelijk beter zicht te krijgen op veranderingen in organisaties om werkwijze te verbeteren. Deze kennis omtrent het denken en handelen van COA-professionals kan bijdragen aan het ontwerpen en implementeren van nieuwe routines om sport en bewegen toegankelijk te maken en in te zetten als middel, zodat het (beter) aansluit bij de missie en visie van het COA.

3. Resultaten

De data leverde informatie op over de context van het werken binnen de verschillende COA-opvangmodaliteiten en over de ideeën en gedeelde ‘understandings’ (de ostensieve dimensie) van COA-professionals over hun werk. Deze worden hieronder beschreven.

3.1. COA-professionals over bewoners en hun sportieve mogelijkheden

Bewoners in de COA-opvangmodaliteiten wonen hier omdat zij asiel in Nederland hebben aangevraagd, hun verblijf in de COA-opvangmodaliteiten is van tijdelijke aard: simpel gezegd doorlopen zij de asielpprocedure. Bij een positief besluit stromen ze uit naar een gemeente in Nederland, bij een negatief besluit keren zij terug naar het land van herkomst, of wordt de opvang beëindigd. De verblijfsduur loopt sterk uiteen, van een half jaar tot meerdere jaren. Respondenten schatten in dat de gemiddelde wachttijd voor de start van de procedure momenteel zes maanden is. Bij een positief besluit is het afhankelijk van de gemeente waaraan een bewoner wordt gekoppeld, hoe snel deze uitstroomt naar een woning. Dit verschilt van enkele weken tot meer dan een half jaar. Bij een negatief besluit eindigt de opvang na 28 dagen, tenzij de bewoner het besluit aanvecht. Hierdoor kan de verblijfsduur verlengd worden, soms tot wel meerdere jaren.

3.1.1. De leefwereld van de bewoners

Volgens de 10 respondenten draagt de procedure bij aan een belangrijke gemene deler in de leefwereld van de bewoners, namelijk stress.

“Veel stress over hun toekomst, het valt wel op, het is nooit voorbij, de stress. Mensen maken zich enorm zorgen over de procedure en ook wel familie. Dan hebben ze bijvoorbeeld een positief besluit gekregen, hebben ze een verblijfsvergunning, dan maken ze zich enorm zorgen over aan welke gemeente ze gekoppeld worden. Dan enorm zorgen over welk huis, het is altijd iets, het is nooit, wat je dan wel eens verwacht, als je met vluchtelingen gaat werken: als ze veilig zijn, dan zullen ze wel enorm opgelucht zijn, maar dat merk ik eigenlijk nooit, het is altijd onder stress, dat de mensen staan.”

Stress en onzekerheid over de toekomst en over de situatie van familie wordt door alle respondenten genoemd als continue aanwezige factor in de levens van de bewoners. Dit geldt voornamelijk voor de volwassen bewoners en AMV-ers. Voor veel van de kinderen in de basisschoolleeftijd geldt dat ze dagelijks afleiding hebben omdat ze naar school gaan, en het AZC

voor hen een plek is met veel andere kinderen om mee te spelen en allerlei activiteiten waaraan ze mee kunnen doen.

Een volwassen perspectief op de leefsituatie is zwaar, met name voor bewoners die weinig kans maken op een verblijfsvergunning, omdat er ook uitzichtloosheid bij komt.

“We hebben wel mensen gehad, die eigenlijk de kamer niet uitkwamen en bij de infobalie in tranen uitbarsten. Nouja, daar zijn we dan uiteraard wel mee in gesprek zijn gegaan, wat de reden is. Dan kwam het toch neer op uitzichtloosheid. Bijvoorbeeld mensen uit Nigeria, die kunnen toch wel vaak heel erg lang in de opvang zitten en dan zien dat iedereen om je heen wel een status krijgt, en jij niet, dat draagt natuurlijk niet bij aan hoe positief je erin staat.”

De asielpcedure van bewoners kan lang duren en neemt veel tijd in beslag. Bewoners van wie de uitslag van de procedure negatief is, kunnen een groter gebrek aan perspectief ervaren en daardoor (nog) meer psychisch onder druk komen te staan. De wijze waarop de bewoners hiermee omgaan verschilt.

Gedurende het verblijf binnen de COA-opvangmodaliteiten is het aan bewoners zelf om te bepalen hoe zij hun tijd invullen, waarbij er een aantal regels, voorwaarden en beperkingen zijn. Bewoners moeten zich bijvoorbeeld wekelijkse melden bij het COA en (betaald) werk is beperkt mogelijk. Enerzijds zijn er bewoners die proactief zijn en zoeken naar dagbesteding op en/of buiten het de opvanglocatie, bijvoorbeeld in de vorm van kunst, cultuur, sport, educatie, vrijwilligerswerk, etc. Tegelijk heeft een aanzienlijk deel van de bewoners volgens de respondenten een zeer kleine leefwereld:

“Ja, wat doen de mensen? Een beetje op hun telefoon zitten, rondjes lopen buiten, boodschappen doen, ja, dat klinkt niet heel spectaculair, mensen hebben heel weinig om handen.”

Een deel van de bewoners komen volgens de respondenten nauwelijks buiten de COA-opvangmodaliteiten, zitten veel op de kamer en zijn voornamelijk aan het wachten: op hun procedure, op de toewijzing van een woning, etc.

Naast een verschil in houding, heeft de fase van de asielpcedure waarin bewoners zich bevinden invloed op de invulling van hun verblijf. Bewoners met een verblijfsvergunning beginnen met de inburgering; zij krijgen op Nederlandse taallessen en Kennis van de Nederlandse Maatschappij (KNM) aangeboden. Door duidelijkheid over hun toekomstperspectief zijn zij volgens respondenten bezig met het oriënteren op en vormgeven van hun toekomst in Nederland. Bewoners die nog in afwachting zijn van de procedure, of in beroep, mogen op veel opvanglocaties wel deelnemen aan taalcursussen. Doordat zij nog geen perspectief hebben voor hun toekomst in Nederland, zijn zij volgens de respondenten echter nog minder gericht op integratie in de maatschappij.

3.1.2. Drempels voor deelname aan sport buiten de opvang

De respondenten geven verder aan dat een aanzienlijk deel van de bewoners weinig aan sport en bewegen doet. Bewoners kunnen gedurende hun verblijf in de COA-opvangmodaliteiten lid worden van een sportvereniging of een sportschool. De drempel om lid te worden van sportverenigingen is volgens de respondenten echter voor veel bewoners erg groot, met name voor volwassen bewoners. Landelijk gezien kan dit per COA-opvangmodaliteiten zeer sterk verschillen, er zijn ook locaties die regelingen hebben getroffen met verenigingen in de buurt om drempels te verlagen en werken aan een continue doorstroom. Het project BnT speelt hierop in (zie verder paragraaf 3.8.4).

Een van de redenen die de drempels verhogen om lid te worden is volgens de respondenten in deze studie dat bewoners nog geen vaste verblijfplaats hebben: zij weten niet wanneer zij naar een volgend COA-opvangmodaliteit moeten verhuizen, of naar een woning in (vaak) een andere gemeente. Hierdoor is een lidmaatschap vooral aantrekkelijk voor vergunninghouders die gekoppeld zijn aan dezelfde gemeente als de COA-opvangmodaliteit waar zij verblijven. Daarnaast geldt volgens de respondenten, met name voor volwassen bewoners, dat zij zich bewust zijn van vooroordelen in de Nederlandse samenleving ten aanzien van asielzoekers/vluchtelingen. Samen met de vaak aanwezige taalbarrière werpt dit drempels op voor sportdeelname. Ook wordt aangegeven dat veel bewoners gebaat zouden zijn bij meer ondersteuning of stimulans in het ondernemen van activiteiten; door de stress die velen ervaren, en de onbekendheid met het land, zijn zij niet altijd in staat zelf initiatieven te ontplooien. Specifiek wordt door diverse respondenten de wens geuit om vrouwelijke bewoners meer aan het sporten te krijgen, omdat zij signaleren dat deze groep zeer minimaal aan sport en bewegen doet.

3.1.3. Sport- en beweegaanbod op de opvanglocatie

Het sport- en beweegaanbod verschilt per opvanglocatie. Opvanglocaties beschikken zelf soms ook over diverse sportfaciliteiten, zoals een voetbalveld, een sportzaal, een fitnessruimte, waar bewoners gebruik van kunnen maken. Daarnaast zijn er op diverse COA-opvangmodaliteiten vrijwilligersinitiatieven die een sport- en beweegaanbod aanbieden. In de AMV-opvang besteden veel AMV-medewerkers aandacht aan sport en bewegen in hun begeleiding.

Medewerkers geven aan soms meer ruimte te zoeken en vinden voor sport en bewegen. Een respondent, nu woonbegeleider, maar voorheen tijdelijk bewegingscoach voor COA (AMIF-project Opvang in Beweging, Januari 2016-Juni 2018), is hiervan een voorbeeld:

“Daarnaast loop ik ook graag buiten over het terrein en ga ik even een praatje maken met bewoners en dan vraag ik, heb je zin om wat te doen, of wat vind je leuk om te doen? En dan probeer ik dat aan te bieden. Dus wel echt op zoek gaan. En toen ik bewegingscoach was, was ik daar helemaal vrij in, elke dag daarmee bezig. Dan ging ik gewoon naar de kamers, aanbellen, een praatje maken en me voorstellen, als ze dan over volleybal begonnen, dan stelde ik voor om morgen te gaan volleyballen.”

Dit is een voorbeeld dat weergeeft dat er binnen de routines van COA-professionals wel ruimte is voor het vergroten van het sportaanbod, maar dat invulling van die ruimte afhankelijk is van factoren zoals motivatie, mogelijkheden en ervaring vanuit de professionals.

Op locaties waar het sportaanbod zeer beperkt is, wordt dit duidelijk als een gemis ervaren. Een goed voorbeeld kwam van een Proces Opvang Locatie (POL). Voorheen was de verblijfsduur van bewoners hier maximaal 2 maanden, maar door vertraging in de asielprocedures en vastgelopen uitstroom naar gemeenten verblijven veel bewoners daar nu veel langer. Deze locatie is volgens professionals niet ingericht op een langer verblijf, waardoor ook sport en bewegen zeer beperkt mogelijk is. De woonbegeleiders van deze locatie zouden graag meer mogelijkheden kunnen bieden aan bewoners, maar geven aan hier onvoldoende tijd en middelen voor te hebben.

3.1.4. Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen

De opvang van AMV'ers is kleinschaliger dan de reguliere opvang, waarbij zij in nauwer contact staan met - en begeleiding ontvang van - de COA-professionals (AMV-medewerkers). Het leven van AMV-bewoners lijkt volgens hun begeleiders in veel opzichten op dat van andere leeftijdsgenoten: ze gaan naar school en kunnen daarbuiten activiteiten ondernemen, zoals sport, muziek, gamen, etc. Voor hen is Nederland een land met relatief veel vrijheid en mogelijkheden, volgens de respondenten. Dit biedt de AMV-jongeren kansen om zich te ontwikkelen, maar dit vraagt ook goede begeleiding, onder meer door het stellen van grenzen. Tegelijk verschilt hun leven enorm van dat van hun leeftijdsgenoten, omdat zij asiel hebben aangevraagd in Nederland.

“Het is voornamelijk de IND, daar begint het mee, daar krijg je heel veel vragen over: wanneer mag ik starten, hoe gaat dat in zijn werk; dat is nummer één. En contact met familie, het missen van familie, dat is voornamelijk het meeste wat hun bezig houdt.”

Het belang van school wordt voor veel jongeren overschaduwd door de stress over de asielprocedure en het gemis van familie. Vanwege de asielprocedure hebben ze met verschillende instanties te maken hebben, deze situatie gaat gepaard met stress en onzekerheid. Daarnaast hebben zij een afwijkende thuissituatie, aangezien zij hier zonder hun ouders zijn gekomen en begeleid wonen op het AZC of op een aparte AMV-locatie. Ook lopen AMV-ers in vergelijking met hun leeftijdsgenoten relatief vaak rond met psychische klachten, vanwege (traumatische) ervaringen in het verleden.

Door de kleinschaligheid hebben AMV-medewerkers meer ruimte om sport- en beweegactiviteiten te organiseren en te begeleiden. Geïnterviewde AMV-medewerkers geven aan aandacht te besteden aan het stimuleren van sportparticipatie van hun bewoners. Dit doen ze onder andere door het organiseren incidentele sport- en beweegactiviteiten of het leggen van de contacten met een sportvereniging. Desondanks ervaren zij ook niet altijd voldoende tijd hiervoor, omdat de prioriteiten in het werk vaak ergens anders worden gelegd.

3.2. Persoonlijke drijfveren en affiniteit en de ostensieve dimensie van sport en bewegen als middel

Persoonlijke achtergronden van COA-medewerkers kunnen ook een rol spelen in het stimuleren van sport en bewegen binnen de COA-opvangmodaliteiten:

“Ik ben zelf wel sportief, ik doe wielrennen, hardlopen, fitnesssen, zwemmen af en toe, en ik vind sport wel heel erg belangrijk en ik geloof er heel erg in dat dat op heel je welzijn zich positief uitwerkt. Dus ik denk dat het voor, zeker deze doelgroep, ook heel belangrijk is om te sporten. En daarom, omdat ik er zelf ook affiniteit mee heb, vind ik het wel leuk om die dingen te organiseren.”

Het lijkt logisch dat professionals die affiniteit hebben met sport en bewegen en de meerwaarde hiervan in hun eigen leven ervaren, dit sneller als middel inzetten in hun werk. De respondenten die wij voor dit onderzoek hebben gesproken, hadden grotendeels veel affiniteit met sport en bewegen. Dit vertaalde zich ook naar hun werk. Vrijwel alle respondenten benadrukken het belang van sport in hun eigen leven: als uitlaatklep, om zorgen even te vergeten, om energie te krijgen, etc. Juist omdat zij zien dat de bewoners met veel stress en zorgen kampen, vinden zij sport en bewegen belangrijk voor deze doelgroep:

“Ik hoop dat bewoners beter in hun vel zitten als ze de mogelijkheid krijgen om iets meer deel te nemen aan de maatschappij, dat ze niet de hele dag op hun kamertje zitten, maar ook daadwerkelijk erop uit gaan en ervaren dat het heel zinvol kan zijn om meer te bewegen, meer contacten te hebben buiten het centrum en meer positieve ervaringen op te doen. En dat ze daardoor minder stress ervaren. Ik denk dat het ook mooi is, vanuit de andere kant gezien, dat Nederlandse mensen ervaren dat vluchtelingen ook maar mensen zijn en dat het heel leerzaam kan zijn voor beide partijen om elkaar te leren kennen. Om de ervaren dat vluchtelingen geen enge mensen zijn, maar gewoon dezelfde behoeften hebben als zichzelf.”

De meeste respondenten schrijven veel positieve effecten toe aan sport en bewegen voor het mentaal welbevinden van bewoners. Daarbij wordt ook vaak de verbindende kwaliteit van sport benadrukt, waardoor het mes van twee kanten kan snijden: deelname aan sport kan op die manier ook bijdragen aan het verminderen van negatieve beeldvorming over bewoners uit de COA-opvangmodaliteiten.

Affiniteit met sport lijkt echter geen vereiste om dit in te zetten in de begeleiding van bewoners. Een van de respondenten geeft aan niet echt affiniteit te hebben met sport en bewegen te hebben, maar het wel heel erg belangrijk te vinden voor de bewoners. Daarom stimuleert deze COA-medewerker bewoners om aan sport en bewegen te doen, tevens gaf deze respondent aan sport als middel in de begeleiding te gebruiken.

3.3. Ostensieve dimensie veiligheid en leefbaarheid

De opvang van mensen die asiel hebben aangevraagd in Nederland vormt volgens de respondenten de basis van de taak van het COA. Aansluitend hierop komt het zorg dragen voor

de veiligheid en leefbaarheid op de opvanglocatie als een van de belangrijkste taken naar voren in de routines, zoals beschreven door de respondenten. Leefbaarheid en veiligheid zijn subjectieve begrippen; Bij (sociale) veiligheid gaat de aandacht vaak uit naar criminaliteit en overlast (SCP, 2008), ofwel bescherming tegen het gedrag van anderen (van Zuijlen, 2008). Met leefbaarheid wordt, in de context van een samenleving, wijk of opvang, vaak bedoeld op recreatieve voorzieningen en naar de afwezigheid van overlast (Veenhoven, 2000).

Wanneer COA-professionals spreken over leefbaarheid en veiligheid, wordt voornamelijk verwezen naar het tegengaan van overlast:

“Ja, ik denk dat de veiligheid bij ons wel heel hoog staat, dus daar zijn we veel mee bezig, stel dat er incidenten zijn, dan pakken we ze ook echt, dan gaan we er ook echt mee aan de slag en proberen we het gewoon zo veilig mogelijk te maken en we willen er ook zo veel mogelijk zijn voor de bewoners”.

COA-professionals proberen ervoor te zorgen dat er zo min mogelijk sprake is van overlast op en om de opvanglocatie. Sancties vormen hierin een belangrijk middel, maar ook preventieve zichtbare aanwezigheid in de gebouwen. Daarbij wordt ook het creëren van een positieve sfeer benoemd:

“Door een positieve instelling en een beetje grappen maken, en niet altijd gelijk denken: ik ga het gebouw in en ik moet gelijk alweer een ROV [ed.: sanctie i.v.m. ongewenst gedrag, zoals binnen roken], of een boete uitdelen. Gewoon lekker erheen gaan, een praatje maken met de jongens, even geinen. Ja, zo kun je het meeste bereiken met die jongens, dat is de beste ingang.”

Door hun zichtbaarheid in de gebouwen en daarbij het contact maken met bewoners, streven COA-professionals een goede sfeer op locatie na, waarin mensen elkaar begroeten, helpen en rekening houden met elkaar.

De respondenten verwachten dat het vergroten van de sport- en beweegdeelname van bewoners een positief effect zal hebben op de leefbaarheid en veiligheid op locatie. Hierbij wordt veelal verwezen naar het positieve effect dat sport en bewegen op de sfeer heeft:

“De meeste mensen hier hebben de hele dag niets te doen. En over het algemeen zijn het gewoon mensen die aan het wachten zijn. Ze hebben misschien 1 of 2 uurtjes per dag taalles, maar voor de rest zijn ze aan het wachten. Doen ze helemaal niets. Dus als er echte sportactiviteiten zijn, denk ik dat het ook gewoon heel lekker is voor de sfeer op het centrum.”

Een sportaanbod draagt bij aan de recreatieve mogelijkheden van een opvanglocatie. Hiermee verbetert volgens respondenten de sfeer en daarmee ook de leefbaarheid. Hierin hebben zij ook verbreedende verwachtingen van sport:

“Je merkt dan wel dat mensen van verschillende nationaliteiten elkaar op een leukere manier leren kennen en de algemene sfeer doet het gewoon heel erg ten goede, als jongens met elkaar aan het voetballen zijn.”

Volgens respondenten verbindt sport mensen met elkaar en leren mensen elkaar beter kennen. Zij verwachten dat de sfeer op de opvanglocatie door een ruimer sportaanbod zal verbeteren.

Ook wordt het verbeteren van het welzijn van bewoners vaak gekoppeld aan de leefbaarheid op locatie:

“Ik denk in ieder geval dat de gemoedstoestand van velen een stukje beter gaat worden, dat dat weer doorwerkt op de stressvermindering, in de gebouwen. Dat eigenlijk ook een stukje doorspeelt in minder incidenten.”

En:

“Ik denk voor de overlastgevers helemaal, die veel in hun bed liggen, dat je daar gewoon veel mee kunt doen, dat die gewoon lekker uit de negatieve spiraal komen met sport en bewegen. Dat ze lekker actief bezig kunnen zijn in plaats van ‘s avonds de straat op en rotzooi trappen.”

Professionals redeneren dat wanneer bewoners minder stress, verveling en uitzichtloosheid ervaren, doordat zij iets om handen hebben en een uitlaatklep hebben, dit bijdraagt aan een betere sfeer op de opvanglocatie. Frustraties zullen volgens respondenten dan minder de overhand hebben, waardoor er minder problemen en ruzies zullen ontstaan. In de volgende paragraaf wordt het welzijn van de bewoners besproken.

3.4. Ostensieve dimensie welzijn

Welzijn is een concept dat in eerste instantie vanuit een gezondheidsperspectief is geïntroduceerd in de domeinen van de filosofie en psychologie (Dodge et al., 2012). Het concept duidt een duurzame positieve psychische staat aan, waarbij er een balans is tussen de psychische, sociale en fysieke middelen die een individu ter beschikking heeft en de psychische, sociale en fysieke uitdagingen die een individu tegenkomt.

In het beschrijven van hun verantwoordelijkheden wordt het welzijn van bewoners meestal niet specifiek benoemd door deze 10 COA-professionals, maar in hun routines hebben zij hier (onbewust) wel aandacht voor:

“Ja, ik maak me soms wel zorgen om welzijn, en zeker bij die mensen die zo lang moeten wachten. Ik zie mensen wel achteruitgaan en dat bespreek je dan wel, en je probeert bij de IND ervoor te zorgen dat die mensen ingepland worden, maar dat lukt gewoon niet.”

En:

“Met name de groep die heel lang hier verblijft, daaraan zie je gewoon dat het ongezond is dat mensen zo lang in spanning zitten en in afwachting zijn van, je ziet echt wel dat dat iets met mensen doet.”

COA-medewerkers proberen alle bewoners van de opvanglocatie goed in beeld te hebben. Wanneer zij de indruk hebben dat het niet goed met een bewoner gaat, gaan de professionals hierover in gesprek en kijken ze welke middelen voorhanden zijn om de situatie te verbeteren. Er kan verwezen worden naar trainingen van andere partijen, zoals GZA (de gezondheidszorg

voor asielzoekers). Stress en uitzichtloosheid vormen de grootste zorg die COA-professionals hebben ten aanzien van het welzijn van bewoners. Een uitgebreider en beter sport- en beweegaanbod kan dan uitkomst bieden.

COA-professionals geven in de interviews aan dat sport en bewegen volgens hen kan bijdragen aan het welzijn van de bewoners, waarbij specifiek gewezen wordt naar de stress die bewoners ervaren:

“Ze hebben veel meegemaakt, ze ervaren veel stress, sport is een goede uitlaatklep voor hen. En dat merk je in alles: als ze gaan sporten dan zie je een glimlach. Zijn ze met hun hoofd heel ergens anders. Ja, goed en als je dat structureel kunt vasthouden met hen, met activiteiten wat zij leuk vinden. Ja, dat is voor hen zoveel, dat levert zoveel positieve energie op.”

En:

“Het is heel moeilijk om je staande te houden tussen al die mensen en organisaties die iets van je nodig hebben, om uiteindelijk toch voor elkaar te krijgen dat je hier in Nederland mag blijven. Er wordt van alle kanten aan ze getrokken en je moet je toch staande houden. Door middel van sport en bewegen heb je gewoon meer energie en je voelt je ook beter, en op het moment dat je je beter voelt, sta je ook beter voor de dag, zeg maar.”

Sport en bewegen wordt dus gezien als effectief middel om stress te verminderen, omdat het een uitlaatklep kan zijn. Daarbij geeft sport en bewegen volgens veel professionals energie, waardoor bewoners geactiveerd worden om andere activiteiten op te pakken. Ook kan het bewoners helpen om meer zelfvertrouwen te krijgen en sterker in hun schoenen te staan. Op die manier biedt het een manier om de beschikbare middelen van bewoners te vergroten en daardoor de balans tussen uitdagingen en middelen te verbeteren. Tegelijk wijzen respondenten naar de bijdrage van sport en bewegen aan het bestrijden van verveling en uitzichtloosheid die door veel bewoners wordt ervaren:

“Ik denk dat het heel goed is dat bewoners activiteiten hebben, want je hoort vaak dat de verveling, het niets doen, de mensen gek maakt. En dat ze echt niet weten wat ze met hun tijd moeten doen, en vaak liggen ze de hele dag op bed.”

En:

“Een doel hebben om mee op te staan 's ochtends, een doel om naartoe te werken, bijvoorbeeld het eind van het schema. De oefeningen worden steeds gevorderder. Dan hebben mensen dus iets om naartoe te werken en dan hebben ze iets om voor op te staan, stel dat ze enorm uitzichtloos zijn, dan hebben ze toch een doel om ieder dag het bed uit te komen en bezig te gaan.”

Kortom, sport en bewegen biedt volgens de professionals een mogelijkheid om bezig te zijn, te participeren, en geeft op die manier een doel aan het leven gedurende hun tijd binnen de COA-

opvangmodaliteiten. In deze vorm draagt sport en bewegen dan bij aan de beschikbare uitdagingen van de bewoners om welzijn te bevorderen.

3.5. Ostensieve dimensie integratie

Integratie duidt een proces aan dat leidt tot de opname van migranten in de dominante cultuur van een land of samenleving (Castles, Haas & Miller, 2014). Het begrip wordt op zeer uiteenlopende manieren gebruikt. Vaak ligt de nadruk op de inspanning van de immigrant om zich aan te passen aan zijn nieuwe leefomgeving. Daartegenover staat de uitleg van het begrip als een tweezijdig proces, dat beweging vraagt van beide kanten: de ontvangende samenleving en de immigrant.

In de asielopvang vormt integratie van bewoners een belangrijk aandachtspunt voor COA-professionals. Met integratie wordt in ieder geval begonnen wanneer bewoners een verblijfsvergunning hebben, maar ook in eerdere fases is hier al aandacht voor:

“Nederlandse tijden, afspraken, om 6 uur gaan we eten, wekken vroegtijdig, het schoolritme, die dagstructuur, is best wel Hollands. Voorlichtingen geven we ook, ook bijvoorbeeld zwemvoorlichting, heel belangrijk, zeker voor deze doelgroep. Dat heeft ook allemaal met integratie te maken, natuurlijk.”

Hierbij richten zij zich met name op actie van de bewoners; de respondenten benadrukken het belang van het leren van de Nederlandse taal, het bekend worden met normen, waarden, gebruiken in Nederland, het ontmoeten van ‘Nederlanders’ en deelnemen aan de samenleving. Bewoners met een verblijfsvergunning, die nog in de opvang verblijven in afwachting van een woning, starten met integratie door taalcursus te volgen en de cursus Kennis van de Nederlandse Maatschappij (KNM). Daarnaast zien COA-professionals zichzelf als begeleider die vragen en onduidelijkheden over Nederlandse regels en procedures kunnen beantwoorden.

Sport en bewegen wordt daarbij door COA-professionals gezien als middel om in contact te komen met de Nederlandse maatschappij en daarmee integratie te bevorderen:

“Ze kunnen dan mooi kijken hoe het dan daar gaat. De mentaliteit is natuurlijk heel anders dan wat ze gewend zijn. Dus ik vind het wel heel belangrijk dat ze dat ervaren en daar een mooi beeld van krijgen. En dat ze het ook als positief ervaren, hoe het hier gaat, ze zijn niet voor niets naar Nederland gekomen. Dus dan zul je ook wel moeten eigenlijk. Ik vind het wel belangrijk dat ze daarin kunnen meedraaien en als ze dan ergens tegenaan lopen, ja goed dan geven ze dat aan, daar kunnen we het dan over hebben en kunnen we kijken wat we anders kunnen doen. Of hoe we er wel voor kunnen zorgen dat jij je daar op je gemak voelt en dat het allemaal goed gaat.”

En:

“Om ervoor te zorgen dat ze van hun kamer afkomen, ik wou bijna zeggen: de wijde wereld in gaan, contacten gaan leggen in het dorp of in de stad, dan ook een stukje integreren, en laten zien van: we willen best wel de taal leren. Maar ook kennismaken

met andere mensen dan hun eigen cultuur en de mensen die op een asielzoekerscentrum wonen.”

Samenvattend kan gesteld worden dat de professionals vinden dat bewoners via sportdeelname contact kunnen maken met de Nederlandse maatschappij, door sport en bewegen leren over normen en waarden in Nederland, de Nederlandse taal kunnen oefenen en beter in staat gesteld worden om (nieuwe) mensen te leren kennen.

3.6. Ostensieve dimensie begeleiden

Binnen de reguliere opvang is de begeleiding van bewoners grotendeels gericht op diverse procedures en regelzaken waar bewoners mee te maken krijgen, zoals de asielprocedure en de uitstroom naar een gemeente. COA-professionals ondersteunen bewoners bij vragen en onduidelijkheden die hierbij komen kijken. Contact met bewoners en het in beeld hebben van bewoners wordt als belangrijke routine beschreven door de professionals:

“We lopen dus wel heel regelmatig door het gebouw, en we spreken ook altijd iedereen aan, we groeten altijd iedereen, er hangt altijd een goed sfeer, en mensen weten ons ook altijd wel te vinden bij de informatiebalie voor vragen, en gezien we toch wel regelmatig op de gang lopen, op kamers komen als er doorstroom is, in totaal denk ik wel dat we iedereen zo in beeld hebben. Je ziet iedereen wel zo af en toe ergens lopen.”

Door zichtbaar te zijn en laagdrempelig contact te maken, vergroten professionals hun benaderbaarheid.

Tijdens de interviews is ook gevraagd naar de 6 domeinen begeleidingsmethodiek van het COA. Deze methodiek schrijft voor dat er een beeld wordt gemaakt van de competenties van bewoners op de domeinen zelfzorg, dagstructuur, sociaal netwerk, persoonlijk welbevinden, externe contacten en toekomstplannen. De meeste respondenten in de reguliere opvang geven aan dat ze het lastig vinden om de begeleiding volgens de 6 domeinen methodiek concreet te bewerkstelligen:

“Heel veel collega’s en ik hebben toch wel moeite om de 6 domeinen in te vullen, want je weet het allemaal wel, wat de 6 domeinen zijn, maar om het daadwerkelijk in te vullen, zit toch altijd best wel wat administratief werk achter, en je moet het dan én in de 6 domeinen invullen, én in de gesprekken.”

Volgens veel respondenten wordt de methodiek daarom in beperkte mate ingezet, omdat het naar hun mening te veel extra administratief werk vereist. Echter, het COA is aan de slag met de implementatie van de 6 domeinen methodiek op alle locaties.

Voor AMV-medewerkers vormt de begeleiding van de jongeren een uitgebreider onderdeel van de routines. De AMV-opvang is ingericht op intensievere begeleiding: in vergelijking met de reguliere opvang zijn er veel meer COA-professionals per bewoner en het functieprofiel van de AMV-medewerker is meer gericht op begeleiding.

In lijn met de grotere nadruk op begeleiding in het werk van AMV-begeleiders, geven deze professionals vaker aan mogelijkheden aan te grijpen om samen met de jongeren sportactiviteiten te ondernemen. Deze groep professionals zet sport en bewegen dan ook actief in als middel om (betere) begeleiding te bieden aan bewoners:

“En dat is ook begeleiden op maat en kijk, dan komen de gesprekken ook vanzelf wel op gang. Want hoe beter je band is, hoe meer er uit een jongen komt. Misschien heb ik dat dan meegenomen uit mijn vorige functie als buurtsportcoach, maar ik denk gewoon dat het een hele goede manier is om te bonden ook.”

Voornamelijk het opbouwen van een vertrouwensband met de bewoners wordt hierin benoemd, maar ook als middel om te werken aan begeleidingsdoelen en om inzicht te krijgen in karaktereigenschappen van de bewoner:

“Daarna heb je natuurlijk ook nog of je fanatiek bent of niet: je leert jezelf wel kennen daarin. Dus ik denk dat het zeker voor deze doelgroep, die af en toe al met zichzelf in de knel zit, dat het wel werkt.”

Het voordeel van sport voor het opbouwen van een vertrouwensband wordt ook door sommige COA-medewerkers van regulier gezien:

“Voor de corona ging ik wel eens voetballen met de jongens, en dat was gewoon ad hoc, als ik even tijd had. Dat vinden zij geweldig en vind ik ook leuk. En je krijgt ook een heel ander contact, op een hele andere manier een ingang, bij een aantal bewoners. Sport is een middel en je kunt daarmee veel meer bereiken dan met een zakelijk gesprekje op kantoor, op uitnodiging.”

En:

“Er is natuurlijk wel een positieve vibe, die heel fijn is voor het contact. Want als COA ben je er natuurlijk ook om mensen aan de regels te helpen herinneren, moet je daar ook iets mee en dat zijn vaak minder leuke momenten en gesprekken die je dan hebt met bewoners. Of als mensen andere regels overtreden. Dit is dan iets positiefs, om te laten zien dat we ook vooral willen dat jullie het leuk hebben en we er niet alleen zijn om politieagentje te spelen. Daarin versterk je dan wel die band.”

Professionals zien sport en bewegen als middel om de vertrouwensband te versterken, omdat het contact laagdrempelig is en het gaat over iets dat als leuk en positief ervaren wordt, in plaats van verplichtingen, regels en dergelijke. Sport en bewegen is daarmee volgens de respondenten een geschikt middel om in te zetten (waar mogelijk) in de begeleiding van bewoners.

3.7. COA-professionals over een action-sport vanuit de ostensieve dimensie

U on Board is een praktijkgericht onderzoeksproject waarbij skate- en longboardlessen worden aangeboden aan jongeren op het AZC in Utrecht. In plaats van het aanbieden van sportactiviteiten in traditioneel georganiseerd verband, zoals voetbal en atletiek, is er gekozen voor het aanbieden van een zogenaamde action sport. Action sporten zijn sportieve activiteiten

zoals skateboarden, BMX-en, freerunning/parkour, surfen, klimmen of snowboarden. Kenmerken van deze sporten zijn dat ze vaak buiten beoefend worden, ze beoefenaars een gevoel van vrijheid geven dat aansluit bij de beleavingswereld van jongeren en dat ze onderdeel kunnen zijn van zelfexpressie en creativiteit in en door sporten en bewegen waarbij vaak nieuwe materialen (zoals een longboard) worden gebruikt. Daarnaast is kenmerkend dat beoefenaars van action sporten veel gebruik maken van nieuwe media- en filmmaterialen zoals instagram, YouTube en GoPro action camera's om belevenissen te delen (Thorpe, 2016). De focus is het inzetten van creatieve middelen (longboarden/ sport en bewegen) als middel om participatie te bevorderen om welzijn te verbeteren.

Volgens COA-professionals bevat het project elementen die van meerwaarde zijn, zoals het recreatieve aspect:

“Ik denk dat dat sowieso een positieve invloed gaat hebben op de jongeren. Omdat niet alle jongens houden ervan om competitief bezig te zijn, maar juist meer een beetje recreatieniveau, dat ze gewoon überhaupt bezig zijn. Dat het niet gaat om winnen, maar dat het wel gaat om dat ze voor zichzelf bepaalde doelen kunnen behalen, dus met klimmen, of met skateboarden, bijvoorbeeld. Weetje op een skateboard staan is al wat, laat staan dat je ook gewoon zelf kan skateboarden. Dus dat kan voor heel veel jongens die weinig in hun leven positieve doelen hebben genoten, kan dit voor hun al een hele opluchting zijn dat het wel lukt bijvoorbeeld. En dat is superfijn.”

Bij action sporten staat competitie niet centraal, maar ligt de nadruk op meedoen en beleven van plezier. Dit draagt volgens respondenten bij aan het opdoen van positieve ervaringen. Volgens sommige respondenten lenen deze sporten zich daarom ook goed voor het werken aan doelen met bewoners, zoals zelfvertrouwen krijgen, of angsten overwinnen. COA-professionals benoemen daarnaast de onbekendheid van dergelijke sporten. Deze onbekendheid kan action sporten meer of minder aantrekkelijk maken:

“Ja, het is iets heel nieuws, denk ik, dus ik denk dat mensen wel intrigeert en meer inspanning vereist dan andere sporten, zoals voetbal, dat kent iedereen, hebben ze wel vaker gedaan. Ik denk dat skateboarden wel echt iets anders is, waardoor ze er nog beter mee bezig moeten om het te beheersen en goed uit te voeren, en dat dat wel ten goede komt aan het stukje afleiding, denk ik”

Sommige COA-professionals verwachten dat hun bewoners het erg leuk vinden om een nieuwe sport te ontdekken, terwijl anderen ook juist zien dat bewoners het prettig vinden om iets te kunnen doen wat ze kennen uit hun land van herkomst. De COA-professionals verwachten dat skateboarden vooral bij jongeren en kinderen aanslaat. Zij verwachten dat jongeren het leuk vinden om iets nieuws te ontdekken, zoals skateboarden. Sportklimmen of boulderen is volgens respondenten ook een relatief onbekende sport, maar wordt door respondenten gevoelsmatig ook meer geschikt bevonden voor oudere bewoners.

Het gebruik van digitale middelen sluit volgens de COA-professionals erg goed aan bij de leefwereld van bewoners. Zij geven aan dat een groot deel van hun leven op sociale media

afspeelt, via deze kanalen wordt bijvoorbeeld contact gehouden met familie en vrienden die elders wonen:

“Jongeren zitten sowieso heel veel op hun telefoon, filmpjes maken en selfies maken, dus ik denk, dat als ze dan iets nieuws hebben, een skateboard, als ze dat dan kunnen filmen, ik denk dat ze dat helemaal geweldig vinden en het op Facebook plaatsen.”

Respondenten zien de mogelijkheid om filmpjes te maken van de activiteiten, die bewoners kunnen delen met vrienden en familie in andere landen, als positieve aanvulling op het aanbieden van action sporten. Daarbij geven ze aan dat het belangrijk is om bedachtzaam met dit materiaal om te gaan, met respect voor de privacy van bewoners. De bewoners in de COA-opvangmodaliteiten bevinden zich in een kwetsbare positie, en beeldmateriaal op sociale media kan bijvoorbeeld problemen veroorzaken voor familie in het land van herkomst. Bij U on Board wordt reeds prioriteit gegeven aan het waarborgen van de privacy, de professionals onderstrepen het belang van de noodzakelijke randvoorwaarden voor het succesvol inzetten van dit action camera element.

3.8. Performatieve dimensies

Tussen de bezochte opvanglocaties is een grote verscheidenheid te zien in de rollen van COA-professionals bij het invullen van sport en bewegen op hun locatie ook door de verschillende bewonersgroepen; AMV is nu eenmaal anders en inderdaad intensiever omdat het jongeren betreft. En door de verschillende omgevingsfactoren van de COA-locaties, sommige bevinden zich in stedelijke gebieden andere liggen weer meer geïsoleerd. In deze paragraaf bespreken we de faciliterende rol, doorverwijsfunctie en organisatorische mogelijkheden van COA-professionals en het COA-project ‘Bewegen naar de Toekomst’.

3.8.1. Faciliteren

Allereerst wordt door de meeste respondenten een faciliterende rol beschreven. In de basis wordt vanuit COA-sport en bewegen gestimuleerd door middel van een gedeeltelijke en beperkte financiële vergoeding voor sportactiviteiten van bewoners. Deze vergoeding is echter niet voor alle opvangmodaliteiten beschikbaar. Daarnaast beschikken locaties vaak over een of meerdere sportfaciliteiten, zoals een voetbalveld, een sportzaal, een fitnessruimte, waar bewoners gebruik van kunnen maken:

“En S. En N., dat zijn 2 collega’s, woonbegeleiders die zich bezighouden met sport, op dit moment binnen locatie. Die coördineren het beheer van de sporthal, de fitness en de woonkamer, dus zij zorgen ervoor dat de bewoners die daar werken voor hun, dat die aangestuurd worden.”

COA-professionals zorgen ervoor dat de faciliteiten die er zijn gebruikt kunnen worden. Daarnaast wordt door sommige professionals ook actief gezocht naar extra faciliteiten en mogelijkheden:

“We hebben een aantal Pakistanen op dit moment op locatie, die spelen graag cricket, maar die hebben natuurlijk niet de materialen. Nou, je kent A. denk ik nog wel. Dat is

onze handige Harrie, die maakt dan zo even dat slagwerk: van alles heeft hij gemaakt samen met hen, waardoor ze dus gewoon cricket kunnen spelen.”

En:

“We zijn via een wijkorganisatie in Arnhem die in de zomer straatvoetbal voor jongeren organiseert, daar heb ik ook contact mee gelegd, en samen met hen bekeken hoe we dat voor onze bewoners ook kunnen aanbieden.”

Op sommige locaties wordt hierdoor de faciliterende rol op uitgebreidere manier vormgegeven. Respondenten geven aan dat de rol van de locatiemanager hierin van belang is: sommige locatiemanagers hechten meer waarde aan sportaanbod op de opvanglocatie, daartegenover staat bijvoorbeeld een visie dat het aanbod op locatie zo beperkt mogelijk moet zijn:

“Maar het is ook wel een visie vanuit het AZC hier om niet teveel naar je toe te trekken, om mensen zoveel mogelijk naar buiten, hun eigen leven te laten opbouwen. En niet teveel op het AZC. Sinds deze locatiemanager, en ik vind het eigenlijk ook wel een goede visie: zoveel mogelijk naar buiten.”

Door het sport- en beweegaanbod op locatie te beperken, is de verwachting dat bewoners gestimuleerd worden om de wereld buiten het AZC te ontdekken. Dat er op dit vlak aandacht aan besteed moet worden door COA-professionals is evident; de cijfers tonen aan dat de sport en beweegparticipatie van bewoners van alle leeftijdsgroepen die wonen in de COA-opvangmodaliteiten aanzienlijk achter blijft.

3.8.2. Verwijzen

Naast een faciliterende rol, wordt door respondenten met name een verwijzende rol voor COA-professionals beschreven:

“Vanuit mijn functie kan ik eigenlijk alleen maar dingen aandragen, dus kan ik alleen maar zeggen: ga naar de sportschool, dit en dat potje is beschikbaar, ga naar de voetbal, dus, daarin kan ik alleen maar adviseren”

COA-professionals verwijzen bewoners naar sportverenigingen en –faciliteiten in de omgeving. Deze verwijzende rol kan verschillend worden vormgegeven: vraaggericht, wanneer bewoners vragen naar mogelijkheden om te sporten, of meer actief, ‘outreaching’:

“Het actief stimuleren van mensen in de wandelgangen, om een keer mee te gaan met de hardlooptgroep, of naar de fitness of sporthal. Wat ik ook wel doe is de boekjes meenemen de gangen in, met de schema’s voor het crossfitrek en die uitdelen. Eerst hadden we ze bij de informatiebalie liggen, een passieve vorm van uitdelen, en nu delen we ze meer actief uit. Dus de gebouwen in, en actief mensen aanmoedigen iets te gaan doen. En ze bekend maken met de dingen die er zijn, dat ze weten wat er is en dat de deur openstaat om daarnaartoe te gaan.”

En:

“Als we bijvoorbeeld zien dat iemand veel stress ervaart, dat soort dingen, dan zeggen we: ‘is het niet slim om iets te gaan doen?’ Of: ‘je zit alleen maar op je kamer, moet je niet iets ondernemen?’ En dan willen we ze er ook best mee helpen, maar we proberen ze natuurlijk eerst zelf zo veel mogelijk op onderzoek te laten gaan. Als we denken dat het nodig is, dan gaan we meestal wel echt stimuleren. Of als mensen klagen over de wachttijd, ofzo, dan probeer ik dat wel te promoten, van: ‘goh, heb je er wel eens aan gedacht? Voor maar 10 euro in de maand kan je wel een maand onbeperkt sporten, waarom zou je daar niet eens over nadenken?’”

Het is afhankelijk van de insteek van de verschillende professionals en de locatie specifieke omstandigheden, hoe actief sport en bewegen wordt gestimuleerd. Op sommige locaties wordt reeds actief de verbinding met sportverenigingen gemaakt:

“Wat het bij ons makkelijk maakt is dat sportverenigingen een aanspreekpunt hebben, dat ben ik dan, maar de jongeren hebben ook een aanspreekpunt, en dan is het veel makkelijker om als tussenpersoon te schakelen. Want de jongens die daar komen, die spreken vaak niet eens Nederlands, dus hoe moeten zij ervoor zorgen dat ze ingeschreven staan, of contributie betalen, of weten waar de wedstrijden plaatsvinden, dat soort dingetjes. Want het is ook gewoon moeilijk voor bewoners om gewoon maar naar een sportvereniging te gaan en aan te melden, zo gaat het vaak niet in het land van herkomst, en dan kom je in Nederland, waar er duizenden sportverenigingen zijn. Waar moet je je inschrijven, bij welke sportvereniging, waar moet je allemaal rekening mee houden? Dus ik snap heel goed dat dat lastig is voor bewoners.”

Door als tussenpersoon te fungeren, proberen deze professionals de drempel die bewoners ervaren om naar een sportvereniging te gaan te verlagen.

3.8.3. Organiseren

Naast een verwijzende en faciliterende rol, geven enkele respondenten aan incidenteel de ruimte te vinden om sport- en beweegactiviteiten te organiseren:

“Een jongen die ik kende, die werkte bij een andere zorginstelling, die organiseerden altijd een voetbaltoernooi, dat was een halfjaarlijks terugkerend toernooi. Met hem samen heb ik een keer ervoor gezeten, kunnen we dat niet samen organiseren en dat ook voor onze bewoners organiseren? En we hebben een aantal keer gewoon een voetbaltoernooi georganiseerd.”

En:

“En er werden [voor corona] ook toernooien georganiseerd, door N., hij is ook contactpersoon sport. En het mooie was ook, dat mensen daar echt naartoe gingen werken, die namen het heel serieus, en dat droeg ook wel bij aan de gemoedstoestand, dat mensen iedere avond bezig waren om te trainen voor dat toernooi. En daarmee dus van de kamer af waren, in beweging, met anderen. Dus dat werkte wel heel positief.”

Afhankelijk van de ruimte die medewerkers zoeken, nemen en krijgen op hun opvanglocatie, zijn er mogelijkheden om incidenteel sport- en beweegactiviteiten te organiseren. In de AMV-opvang zijn de mogelijkheden hiertoe ruimer:

“Ook bied ik wekelijks zelf fitness en bootcamps aan, zodat ze aan hun beweging kunnen doen. Nou, het is natuurlijk gezond, het is goed voor hun spierontwikkeling, en mobiliteit.”

AMV-medewerkers geven aan activiteiten te kunnen organiseren voor hun bewoners, zoals een bezoek aan de klimhal, een aikido-workshop. Deze ruimte in de AMV-opvang is ruimer dan in de reguliere opvang in verband met de intensievere begeleidingsmogelijkheden van AMV'ers.

Daarnaast kwam uit het onderzoek naar voren dat op sommige locaties gebruik wordt gemaakt van de inzet van stagiaires die ook voorzien in sport en beweeg activiteiten.

3.8.4. Bewegen naar de Toekomst

Het AMIF-project Bewegen naar de Toekomst (BnT) heeft een looptijd van iets meer dan 2 jaar en eindigt eind december 2021. Het hoofddoel van BnT is middels sport- en bewegingsactiviteiten de gezondheid van bewoners te verhogen.

Alle bewoners kunnen deelnemen aan het sport en beweegaanbod, echter ligt de focus in eerste instantie op de inactieve volwassen bewoner (18+). Een aantal bewoners weet zelf de weg te vinden naar een sportvereniging buiten de locatie maar er is ook een aantal bewoners voor wie dit helemaal (nog) niet geldt. Zij zijn nog niet in staat zelf actief aan de slag te gaan met hun toekomst en (sport)activiteiten, vanwege fysieke of mentale problemen door hetgeen ze meegemaakt hebben.

Juist voor deze groep is het goed in eerste instantie een laagdrempelig sport- en beweegaanbod op locatie te verzorgen alvorens zij buiten het centrum kunnen gaan sporten. Maar omdat de overtuiging van BnT is dat “zien sporten, doet sporten” en de actieve sportende bewoners mede hun inactievere bewoners kunnen stimuleren om te gaan bewegen en sporten, kunnen alle bewoners deelnemen aan het sportaanbod op locaties.

Sport en bewegen is formeel geen vast onderdeel (taak) van de COA-medewerker, echter op een aantal locaties wordt wel op sport ingezet. Op deze locaties worden veel sport- en beweegactiviteiten aangeboden door COA-medewerkers, stagiaires sport en bewegen, bewoners, vrijwilligers, ook in samenwerking met lokale sportverenigingen. Het project BnT heeft als doel dat het aanbod van sport- en beweeg-activiteiten een onderdeel wordt van de reguliere begeleiding. Dat het op zoveel mogelijk locaties wordt opgezet, uitgebreid, op maat wordt gemaakt (waar kan) en dat de samenwerking met diverse samenwerkingspartners en actoren op het gebied van sport en beweging wordt versterkt en geborgd.

In oktober 2020 is met enige vertraging (door corona) het complete projectteam BnT gestart. Er is een methodiek ontwikkeld om medewerkers te trainen in het motiveren van bewoners om te sporten en te bewegen en er zijn werkinstructies met bijbehorende instrumenten geschreven die worden geïmplementeerd op de aan BnT deelnemende locaties. Op deze locaties zijn COA-

medewerkers met het aandachtsgebied sport en bewegen de contactpersonen van BnT. Zij worden ondersteund door regiobegeleiders van het project die ieder een aantal locaties onder hun hoede hebben. Middels de community site van BnT en door landelijke themabijeenkomsten met de contactpersonen worden ervaringen en best practices gedeeld. De COA-locaties waar sport en bewegen al veel aandacht kreeg, delen ook hun manier van werken en ervaringen met andere locaties.

Afgelopen jaren is er binnen het COA volop geïnvesteerd op het terrein van sporten en bewegen. De laatste ontwikkeling is dat het AMIF-project BnT een doorontwikkeling op het AMIF-project Opvang in Beweging project beoogd. Dit betekent dat op meer locaties medewerkers de tools in de vorm van de methodiek met bijbehorende training, werkinstructies en diverse instrumenten hebben gekregen en nog steeds krijgen. Het betekent ook dat het bestaande sportaanbod beter in beeld wordt gebracht en als voorbeeld voor andere locaties kan dienen. Ook wordt gekeken hoe het sportaanbod uitgebreid kan worden onder andere op basis van de wensen van de bewoners. Zo wordt dus op de aan BnT deelnemende locaties, met hun locatie specifieke factoren en de verschillende soorten opvangmodaliteiten, bekeken op welke manier het sportaanbod door COA-medewerkers kan worden uitgebreid in samenwerking lokale stakeholders en bewoners van het AZC. Tevens wordt bekeken hoe, onder andere middels lokale sportakkoorden, gezamenlijk door verschillende partijen tot duurzamere win-win situaties op sportgebied kan worden gekomen. Daarnaast wordt in deze fase van het project ook gekeken waar regionale of nationale afspraken gemaakt kunnen worden met landelijke sportbonden.

4. Conclusie

Het algemene beeld dat uit deze interviews met de COA-professionals rijst, is dat de drempel voor een aantal bewoners naar sportverenigingen hoog is. Volgens de respondenten doet een groot deel van de bewoners op hun COA-opvanglocaties weinig aan sport en bewegen. Een beeld dat overeenkomt met de laatste beschikbare cijfers over sport en beweeggedrag van bewoners in de COA-opvangmodaliteiten (Westerhof, Vlasveld & De Ridder, 2016). De uitkomsten van voorliggende studie tonen echter aan dat de ondervraagde COA-professionals het wenselijk vinden dat er sport en beweegaanbod is voor bewoners vanwege allerlei positieve uitwerkingen voor het welzijn en het leefklimaat binnen de COA-opvangmodaliteiten. Naast dit algemene beeld, kwamen er ook context specifieke factoren aan bod.

De resultaten tonen aan dat de mogelijkheden voor bewoners om aan sport en bewegen deel te nemen, zeer locatieafhankelijk zijn. Er is nog geen eenduidig beleid over het aanbieden van sport en beweegactiviteiten in de diverse COA-opvangmodaliteiten alhoewel het AMIF-project BnT hier wel verandering in probeert te brengen. Verschillende factoren spelen een rol, zoals:

- Het beleid van de locatiemanager: deze bepaald hoeveel tijd en middelen COA-professionals beschikbaar hebben voor sport en bewegen en hoe dit invulling krijgt. Zo kan het beleid zijn om bewoners te stimuleren om deel uit te maken van de samenleving, waardoor er in de COA-opvangmodaliteiten zelf weinig activiteiten

ontplooid worden, maar bewoners wel gestimuleerd worden om lid te worden van een sportvereniging.

- Lokaal overheidsbeleid: een voorbeeld is de gemeente Utrecht, die via de U-pas vergoeding biedt voor sportparticipatie.
- Geografische ligging: voor locaties die meer afgelegen liggen, bleken uit de interviews dat de mogelijkheden beperkter zijn dan voor locaties in of vlakbij steden. Volgens de respondenten waren de aanwezige lokale sport- en beweegfaciliteiten meestal beperkter en vrijwilligersinitiatieven in dergelijke geografische setting minder voorhanden.
- Persoonlijke kenmerken van COA-professionals op locatie: professionals die een sterke affiniteit en/of werkervaring met sport en bewegen hebben, ontplooiën vaak activiteiten op dit vlak, waardoor het sport- en beweegaanbod verruimd wordt.

Zoals beschreven in 3.8.4 wordt er met het AMIF-project BnT gestreefd het sport- en beweegaanbod te vergroten en landelijk te borgen. COA-professionals met een aandachtsgebied sport en bewegen krijgen vanuit het programma handvaten, o.a. in de vorm van een training, werkinstructies en ondersteuning bij het vormgeven en uitbreiden van een aanbod sport en bewegen. Dit kan leiden tot het naar binnenhalen van sport en beweegaanbod of het aangaan van samenwerkingsverbanden met lokale sportaanbieders. Ook wordt in het programma getracht landelijke samenwerkingsverbanden aan te gaan, waar lokaal op meegevoerd kan worden. Er worden echter nog geen extra financiële middelen beschikbaar gesteld om meer uren vrij te maken voor dit aandachtsgebied.

4.1. Aanbevelingen

Uit de interviews blijkt dat (meer) aandacht voor sport- en beweegactiviteiten goed kan aansluiten bij de routines van COA-professionals. COA-professionals geven aan dat sport en bewegen een bijdrage kan leveren aan hun ostensieve routines op het gebied van leefbaarheid en veiligheid, het welzijn van de bewoners en hun integratie in Nederland. Routines bieden houvast in complexe praktijken zoals het begeleiden van bewoners. Er moet echter hard gewerkt worden om iets tot een routine te maken. Het verruimen van het sport- en beweegaanbod voor bewoners, vraagt om het aanpassen van routines door professionals. Beter bewustzijn van de voordelen van sport en bewegen in het werken met en voor de bewoner en de beschikbare instrumenten en methodologieën hiervoor (van BnT) zal bijdragen aan de routine van doorverwijzen.

Routines creëren in een interprofessionele samenwerking is dan ook een onmisbare schakel, in het komen en gaan van zowel vrijwilligers op een vereniging als wel bewoners van de COA-opvangmodaliteiten die na enige tijd weer verhuizen. Buurtsportcoaches zijn professionals die goed op de hoogte zijn van lokale sportmogelijkheden. Het is hun taak om (juist mensen in kwetsbare posities) te begeleiden bij sport en beweeg vragen en aanbod. Onderzoek toont aan dat het lastig is om mensen in kwetsbare posities naar sport en beweegaanbod toe te leiden, er zijn tal van drempels. Buurtsportcoaches kunnen een constante factor spelen in de veranderende context van het komen en gaan van COA-bewoners en vrijwilligers op een

vereniging. Met het project BnT wordt op een aantal locaties ingezet op deze domein overstijgende en interprofessionele samenwerking, maar het vergt enige tijd om dit samenspel van (lokale) mogelijkheden in combinatie met een doelgroep in een kwetsbare positie te organiseren. Ondersteuning op dit vlak door middel van meer praktijkgericht onderzoek kan hier een bijdrage aan leveren in de doorontwikkeling en landelijke verspreiding van BnT.

Om de COA-professionals te ondersteunen bij het creëren van routines van zowel doorverwijzen en samenwerken, is het raadzaam om de BnT methodiek te evalueren. BnT voorziet momenteel al in een training waarin een ontworpen methodiek hiervoor gebruikt. Tot op heden zijn een groot aantal medewerkers getraind. Tevens is er een werkinstructie, worden er (creatieve) voorbeelden van locaties tot het opzetten, organiseren en aanbieden van een divers sportaanbod door bewoners, vrijwilligers, COA-medewerkers, sportverenigingen (op en om de locaties) en soms door de inzet van een aantal uren inzet van een buurtsportcoach op locaties, gedeeld.

Een verdere borging van de opbrengsten van BnT zou verder ondersteund kunnen worden middels praktijkgericht onderzoek in zogenoemde 'living labs'. Een Living Lab is een gebruikersgerichte methode om complexe oplossingen in bestaande situaties te onderzoeken. Via de living labs kunnen samenwerkingsprocessen verbeterd worden de methodiek en training (doorlopend) verbeterd worden. Daarbij is monitoring en evaluatie van de ingezette interventies belangrijk om inzicht te krijgen in werkzame elementen en voor aanpassingen en verbeteringen. Praktijkgerichtonderzoek (in een Living Lab) is daar zeer geschikt voor en kan tevens aansluiten een goed vervolg bieden op het AMIF-project BnT en de bijbehorende opgeleverde producten, hetgeen kan bijdragen aan de landelijke borging, met als het doel het stevig inbedden van sport- en beweegaanbod op de COA-locaties.

Daarnaast is het advies om oog te hebben voor kinderen en jongeren die op het AZC wonen, omdat zij een extra kwetsbare doelgroep vormen. Uit de cijfers blijkt dat sportparticipatie van bewoners in de COA-opvangmodaliteiten in alle leeftijdscategorieën ver achterblijven (Westerhof et al., 2016). Ongeveer de helft van de jongens tot 12 jaar doet mee aan sportactiviteiten op het AZC, wat terugzakt naar 44% voor jongens in de leeftijdscategorie 13-18 jaar. Met name de meisjes – slechts 25% in de leeftijd 0-12 jaar en 0% in de leeftijd 13-18 jaar – participeren in sport en beweegactiviteiten. Sinds 2016 is er echter al meer ingezet vanuit het COA met samenwerkingspartners om te komen tot een uitgebreide (sport)activiteitenaanbod en is nog volop in ontwikkeling.

Het project U on Board bedient deze minderjarige doelgroep succesvol door het inzetten van action sporten. Onder de noemer van het Living Lab U on Board is onderzocht hoe deze kinderen en jongeren – die nu buiten spel staan – aan boord gehaald kunnen worden door ze letterlijk op het skate- en longboard mee te nemen. Dit vanuit de gedachte dat sportparticipatie belangrijke voordelen heeft voor de ontwikkeling van jeugdigen tot gezonde en veerkrachtige volwassenen. Bij U on Board is er bewust voor gekozen om (urban) action sporten aan te bieden, omdat het voordeel van skate- en longboarden is dat het informeel georganiseerd kan worden, dus onafhankelijk van een sportclub of locatie. Daarnaast sluiten deze sporten aan bij de jeugdige

cultuur en dagen de sportmaterialen uit om deel te nemen. Op basis van een U on Board pilot met de action sport klimmen blijkt dat deze flexibele en toegankelijke action sporten ook op veel waardering en enthousiasme konden rekenen bij de doelgroep jongvolwassen (18-25 jaar). Omdat deze doelgroep niet leerplichtig is, is er makkelijker de gelegenheid om een reeks klimworkshops te verzorgen in een klimhal. Ook voor hen zijn er de voordelen van deze aantrekkelijke type sporten, die buiten de georganiseerde verenigingssport in Nederland georganiseerd kunnen worden. Daarmee bieden action sporten een oplossing voor mensen die tijdelijk ergens wonen, maar wel graag sportief actief willen zijn om fysiek en mentaal gezond te blijven. Kortom, voor kinderen, jongeren en jongvolwassenen, maar ook volwassenen, adviseren we om mogelijkheden te creëren met action sporten op en vanuit de COA-opvangmodaliteiten.

5. Literatuur

Calibrating Inclusive Sporting Encounters (2019). *Sportieve ontmoetingen in het sociaal domein (CISE)*. Opgehaald op 15-02-2021 van:

<https://www.hu.nl/onderzoek/projecten/sportieve-ontmoetingen-in-het-sociaal-domein>

Campbell, G., Glover, T.D. and Laryea, E. (2016). Recreation, settlement, and the welcoming community: mapping community with African-Canadian youth newcomers. *Leisure Sciences*, 38(3): pp. 215–231.

Castles, S., de Haas, H. & M.J. Miller (2014). *The Age of Migration: international population movements in the modern world (5th edition)*. London, UK: Palgrave and Macmillan.

Dodge, R., Daly, A., Huyton, J., & Sanders, L. (2012). The challenge of defining wellbeing. *International Journal of Wellbeing*, 2(3), 222-235.

Feldman, M. S., & Pentland, B. T. (2003). Reconceptualizing organizational routines as a source of flexibility and change. *Administrative Science Quarterly*, 48(1), 94–118

Holst, P., Salentijn, M. & Smits, F. (2021). Een gezonde smile dankzij longboarden. *E-magazine sociaal-economische gezondheidsverschillen, Platform Stad en Wijk*, (accepted/in press).

Jeanes, R., O'Connor, J. and Alfrey, L. (2015). Sport and the resettlement of young people from refugee backgrounds in Australia. *Journal of Sport and Social Issues*, 39(6): pp. 480–500.

Kuiper, M. (2018). Connective Routines: How Medical Professionals Work with Safety Checklists. *Professions & Professionalism*, 8(1), pp. 1-19

Noije, L. & Wittebrood, K. (2008). *Sociale veiligheid ontsleuteld: veronderstelde en werkelijke effecten van veiligheidsbeleid*. Den Haag, Nederland: Sociaal en Cultureel Planbureau

Smits, F. (2017). *Longboarden voor kwetsbare jongeren in Utrecht*. Opgehaald op 15-02-2021 van: <https://www.hu.nl/onderzoek/projecten/longboarden-voor-kwetsbare-jongeren-in-utrecht>.

Smits, F. (2020). Refugee young people and Social Work students pushing more than just a board at the asylum seeker centre. *Sportanddev.org*. Opgehaald 15-02-2021 van: <https://www.sportanddev.org/en/article/news/refugee-young-people-and-social-work-students-pushing-more-just-board-asylum-seeker>.

Smits, F. & Holst, P. (2020). *Finalist of the 2020 #BeInclusive EU Sport Awards – U on board*. Opgehaald 15-02-2021 van: <https://audiovisual.ec.europa.eu/en/video/I-199683>.

Smits, F. & Holst, P. (2020). *Routines van professionals in het organiseren van inclusieve sportieve ontmoetingen voor meiden*. Dag van het Sportonderzoek, Eindhoven, 12-11-2020.

Smits, F. & Knoppers, A. (2021). Developing leadership skills in a sport project for refugees. *Sport in Society*, (under review).

Spaaij, R. (2012). Beyond the playing field: experiences of sport, social capital and integration among Somalis in Australia. *Ethnic and Racial Studies*, 35(9): 1519–1538.

Spaaij, R. (2015). Refugee youth, belonging and community sport. *Leisure Studies*, 34(3): 303–318.

Thorpe, H. (2016). Action Sports, Social Media, and New Technologies. Towards a Research Agenda. *Communication & Sport*, 5(5), pp. 554-578.

Van Zuijlen, R.W. (2008). *Veiligheid als opdracht*. Erasmus University Rotterdam. Opgehaald op 14-01-2021 van: <http://hdl.handle.net/1765/13571>.

Veenhoven, R. (2000). *Leefbaarheid: betekenissen en meetmethoden*. Opgehaald op 14-01-2021 van: <http://hdl.handle.net/1765/8786>.

Waardenburg, M., Visschers, M., Deelen, I. & van Liempt, I (2019). Sport in liminal spaces: the meaning of sport activities for refugees living in a reception centre. *International Review for the Sociology of Sport*, 54(8), pp. 938–956.

Westerhof, W., Vlasveld, A. & De Ridder, E. (2016). *Inventarisatie sport en bewegen op en rondom COA opvanglocaties*. Opgehaald op 15-02-2021 van:
<https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=6674&m=1463646109&action=file.download>.

 KSI_HU

 SOCIALEINNOVATIE@HU.NL

 BIT.LY/AANMELDENKSI